

Nagyhatalmi döntések, nemzetállami alternatívák, lokális konfliktusok

Balassagyarmat

2019. január 26.

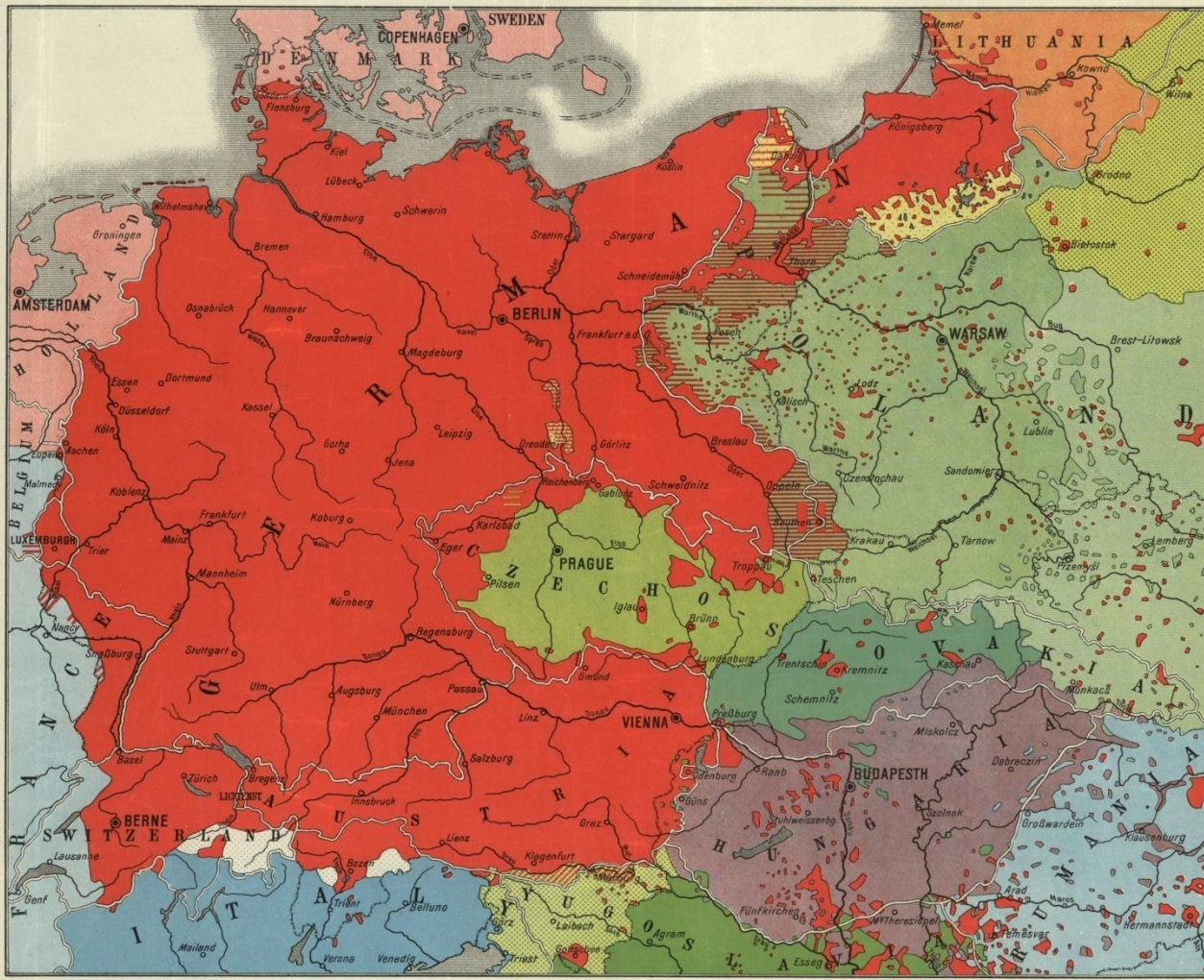
Az Osztrák-Magyar Monarchia országai, tartományai és nemzetiségi viszonyai, 1910

The Peoples and States of Central Europe.

Compiled by Dr. Wilhelm Winkler,
President of the Institute for Statistics of National Minorities at Vienna University.

Für den Inhalt verantwortlich: Dr. Wilhelm Winkler, Wien, XIII., Gheingasse 30.

1:4,000,000
50km 0 50 100 150 200 250km

Verlag, Ausführung und Druck: Kartographisches, früher Militärgeschichtliches Institut in Wien.

Explanation.

The most important national minorities in Central Europe which inhabit a compact national territory directly adjoining the mother country and which have been brought without plebiscite, under the dominion of alien peoples by the Peace Treaties, are the Germans, the Ukrainians and the Hungarians.

German Minorities:

Czecho-Slovakia	3,123,000
France	1,614,000
Poland	987,000
Italy	228,000
Lithuania	71,000
Hungary	54,000
Belgium	50,000
Jugoslavia	50,000
Denmark	18,000
Total	5,795,000

To these must be added:
Saar-District 653,000

Occupied Area
(excl. Ruhr-Distr.) 6,458,000

Ukrainian Minorities:

Poland	4,800,000
Czecho-Slovakia	433,000
Total	5,233,000

Hungarian Minorities:

Czecho-Slovakia	797,000
Rumania	855,000
Jugoslavia	264,000
Total	1,416,000

To the foregoing must be added 400,000 South-Slavs in the former Austrian border territories which were annexed by Italy without plebiscite. Danzig was made a vassal state by Poland without reference to the will of the people, and the so-called Polish corridor which separates East-Prussia from Germany was likewise annexed by Poland, the object being in both cases to give Poland access to the sea. Switzerland possesses no corridor to Genoa, Czecho-Slovakia, none to Hamburg, and Austria, in compliance with the principle of self-determination, relinquished the corridor to Trieste (the Austrian coast) in 1918, since that region is mainly inhabited by South Slavs.

The partition of Upper Silesia by the League of Nations was not in accordance with the plebiscite; the new frontiers were defined solely in the interests of Poland. German Austria and the German parts of Bohemia, Moravia and Silesia bordering on Germany unanimously declared on November 12th, 1918, through parliamentary representatives elected by universal and direct ballot, for union with the German Commonwealth. The latter districts were thereupon occupied by Czech troops and were annexed to Czecho-Slovakia without any plebiscite. By the Treaty of St. Germain German Austria was compelled to renounce her right to self-determination.

The Treaty of St. Germain of September 10th, 1919, promised to Carpatho-Russia (433,000 Ukrainians in the east of Czecho-Slovakia) the most extensive measure of self-government within the unity of the Czecho-Slovak Republic. This self-government, however, has not been granted. For the 3.1 million Germans, 1.7 million Slovaks and 0.8 million Hungarians included in Czecho-Slovakia, or for the 4.8 million Ukrainians and the 0.6 million Germans in Poland, or indeed for any of the other large national minorities created by the Peace Treaties, no hope of self-government has been given.

Guide to Colour Scheme:

 Germans	 French Walloons	 Rumanians	 Poles	 Czechs*)	 Ukrainians	 Serbians Croatsians	 Magyars	 Present Frontiers
 Danes, Swedes, Dutch, Flemings	 Italians Friulians	 Ladinians Rhaeto-Romans	 Masurians, Kassubians	 Slovaks*)	 White-Russians	 Slovenes	 Lithuanians	 Former Frontiers

*) The idea of a Czechoslovak language common to the Czechs and Slovaks was first laid down by the language law of 29th. February 1920. In accordance with this law correspondence of government-departments in either Czech or Slovak is regarded as being couched in the „Czechoslovak national language“.

Bevezető megjegyzések

- A Monarchia helyén 1918-ban létrejött közép-európai államok kialakulásának három dimenziója:
- a) nagyhatalmi: katonai és diplomáciai beavatkozások, fegyverszüneti feltételek meghatározása, demarkációs vonalak kijelölése, a békekonferencia és a békeszerződések
- B) nemzetállami elképzelések: rokon nemzetek „társulása”, uniója; nemzeti önrendelkezés, történeti rekonstrukció (Lengyelország), föderatív átalakítás népszavazás (Klagenfurt, Sopron)
- C) határháborúk (Szilézia, Erdély, északi hadjárat), lokális konfliktusok (Pozsony, Fiume, Katowice, Balassagyarmat)

A wilsonizmus változó tartalma és az antant békecéljai

- Az 50 hónapon át elhúzódó világháború a győztesek oldalán radikalizálta, a veszteseknél pedig mérsékelni próbálta Európa átalakítási szándékait.
- Nemzeti önrendelkezés wilsoni és lenini elve kereteket adott a finnek, balti nemzetek, lengyelek, „csehszlovákok”, „jugoszlávok” háborús –nemzet- és államépítő – nacionalizmusainak.
- 1918 júniusában az újabb háborús év kockázatát már nem vállaló antant főparancsnokság kikényszerítette a Monarchia felszámolásának megfogalmazását

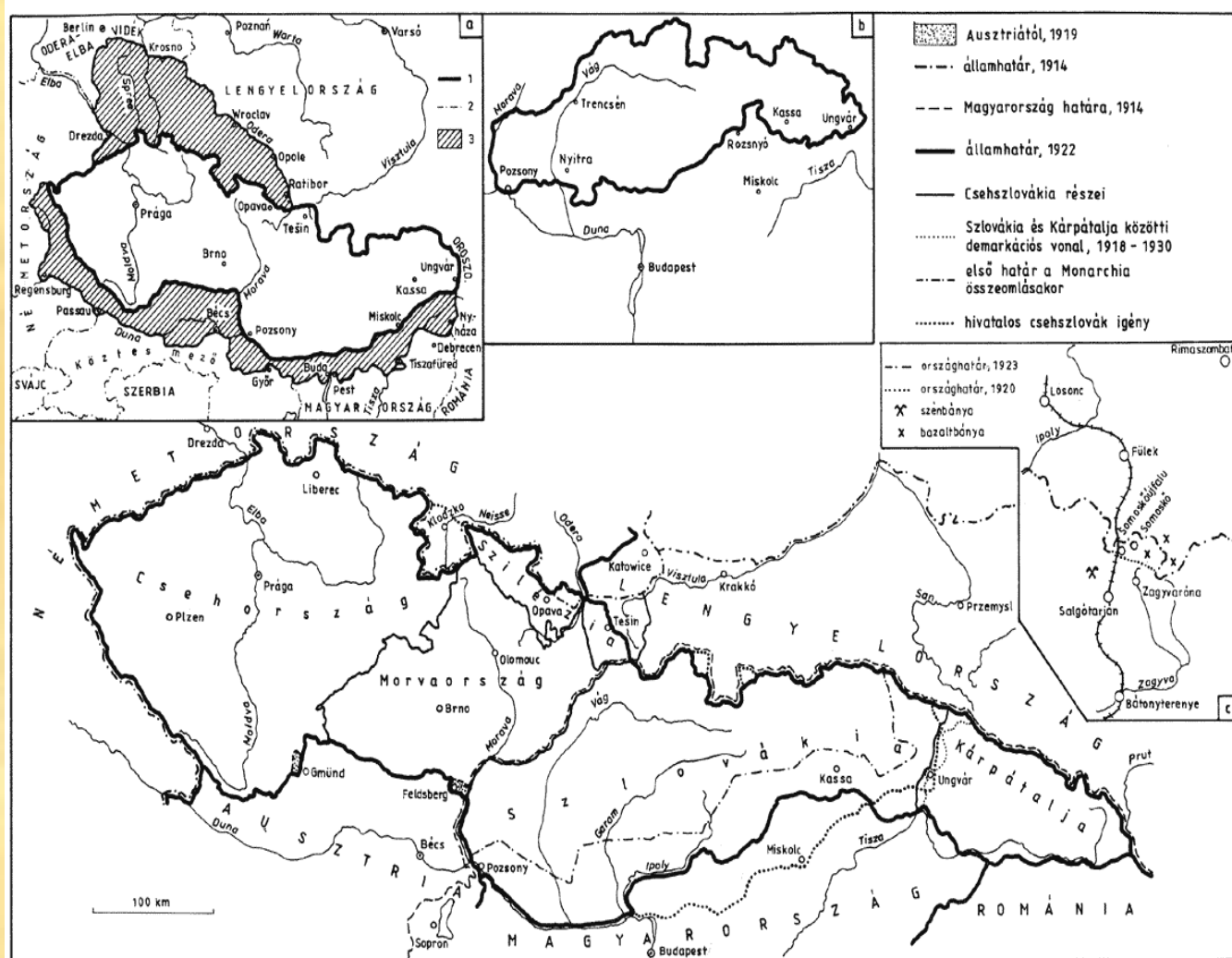
A nemzeti és a nagyhatalmi rendezőelv találkozása

- Kelet-közép-európai nacionalizmusok államépítő programjai nagyhatalmi támogatást kaptak
- Az „elnyomott nemzetek” katonáiban a dinasztikus lojalitása helyett megerősödött a nemzeti identitás,
- Az emigrációs csoportok (Masaryk, Supilo, Panderewski) sikeresen internacionalizálták a nemzeti követeléseket
- 1915-től kezdve a francia és brit politikában felerősödött a nemzetállami tervezés : „szétzúzni a germán imperializmust, egyensúlyt teremteni, tiszteletben tartani a nemzetiségi elvet, minden népnek megadni az élethez való egyenlő jogot.”

A „mechanikus” határkijelölés

- T. G. Masaryk 1919. január elején „Lehetséges, hogy eljön az idő, amikor az államok határait pontosabban fogják szabályozni, azonban a mai tökéletlen állami struktúráknál ez csak mechanikus módon történhetik és elkerülhetetlen az idegen kisebbségek bekebelezése.
- Egyébként elvem, hogy államunkban lehetőség szerint kevés idegen elem legyen, azonban ma a legfontosabb szempont, hogy a szlovákok gazdaságilag fejlődhessenek, Ezért a határok megállapításánál nagy szerepük van a gazdasági érdekeknek.”

Csehszlovák határvariációk 1914-1919

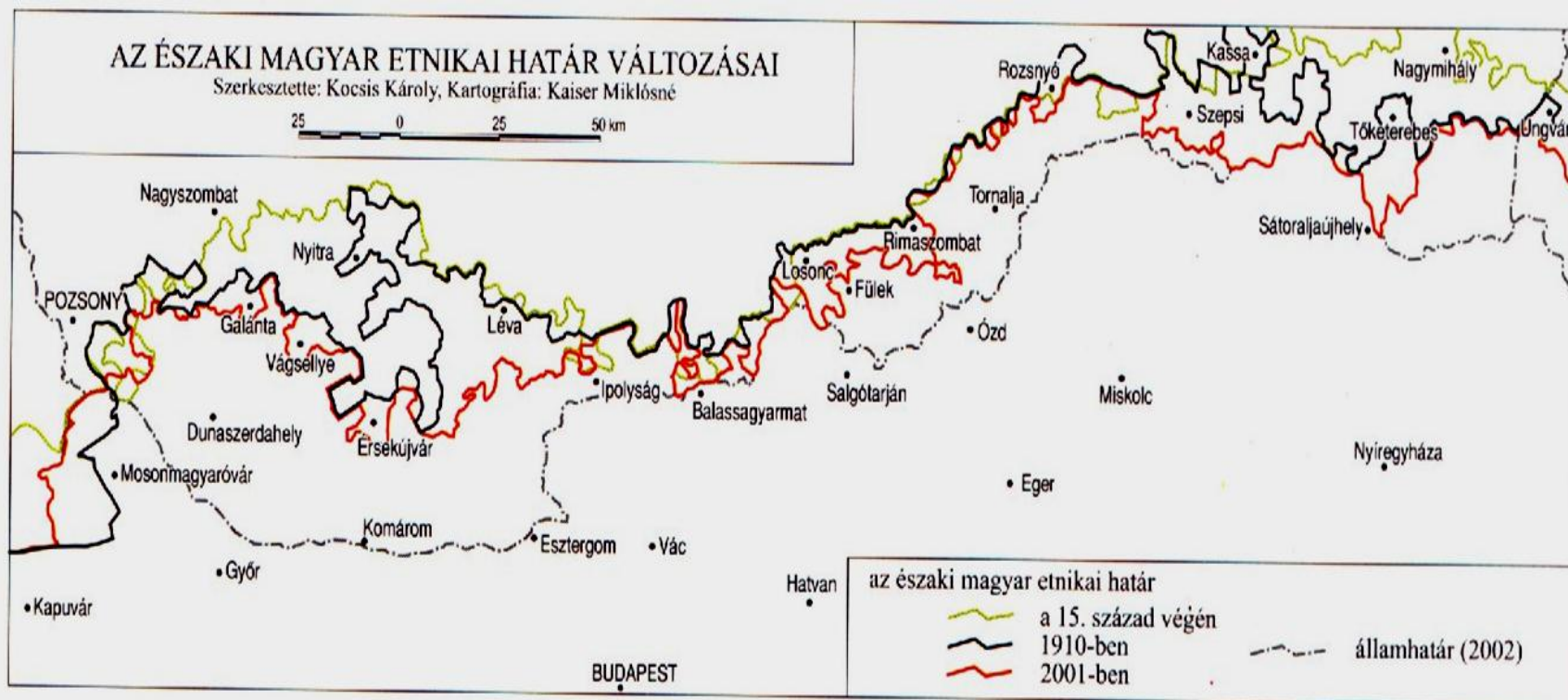

A Jászi-féle provizórium

- Az antant területi ultimátumainak a hatására Jászi Oszkár a békekonferenciára az etnikai határokra támaszkodó belső „keleti svájci” megoldást próbálta előkészíteni Erdélyben, Felső-Magyarországon, Kárpátalján, a Vendvidéken
- Felajánlotta a szlovák többségű járásokból létrehozandó három szlovák kantont, illetve az egységes autonóm Szlovák Népköztársaság lehetőségét Magyarországon belül
- Ezek elutasítása után a népszavazásokat javasolt minden vitás területi kérdés eldöntésében, de ezeket előbb Masaryk, a román, csehszlovák, jugoszláv béke delegáció mereven elutasította

A magyar-szlovák nyelvhatár változása

Forrás: Hevesi Attila – Kocsis Károly: A magyar–szlovák határvidék földrajza, LiliumAurum, Dunaszerdahely 2003.

A „Tót Impérium” vázlatja 1918. november

Területi követelések 1918-1919

Az 1918. decemberi Vix-jegyzékek az északi demarkációs vonalról

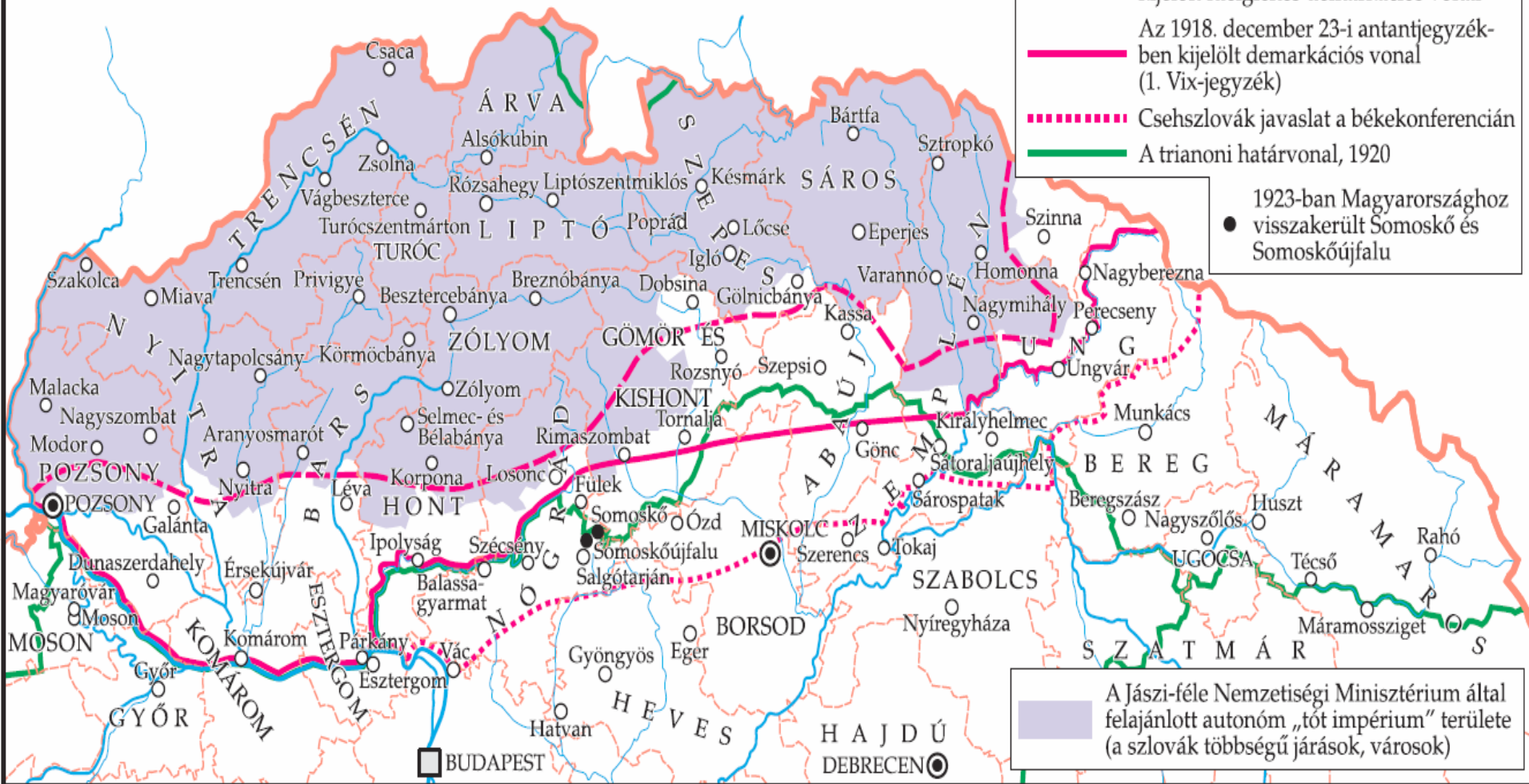
- December 3. Vix követelte, Felső-Magyarország kiürítését a Duna–Ipoly–Ung–Uzsoki hágó vonaláig
- December 6. Bartha-Hodža vonal
- 1918. december 21. Pichon francia külügyminiszter döntése (az 1918. december 24-i első Vix-jegyzék):
- „Ami Szlovákiát illeti, határát a következőképpen kell megállapítani: a Duna, a történeti Magyarország jelenlegi határától az Ipoly folyóig, onnan a folyó középfolyása Rimaszombat városig, aztán egyenes vonal nyugatról kelet felé az Ung folyóig, majd onnan az Ung folyó középfolyása Halics határáig.”

A csehszlovák-magyar delimitáció politikai és katonai forgatókönyvei

- A november 13-i belgrádi fegyverszünet kétféle értelmezését Foch marsall döntötte el, s a csehszlovák légiókat az antant haderő részeként felhasználta a területi békecélok megvalósítására
- Károlyi a békekonferencia döntéséig a magyar integritás megőrzését, Kramář és Beneš az antant területi ígéreteinek békekonferencia előtti beváltását tekintette fő célnak
- 1918. december 30. –1919. január 23. Piccione tábornok vezetésével a csehszlovák légiók 7. hadosztály elfoglalta a Dévény-Pinc határvonalat, a 6. hadosztály pedig , illetve a Pinctől Ungvárig terjedő keleti szakaszt

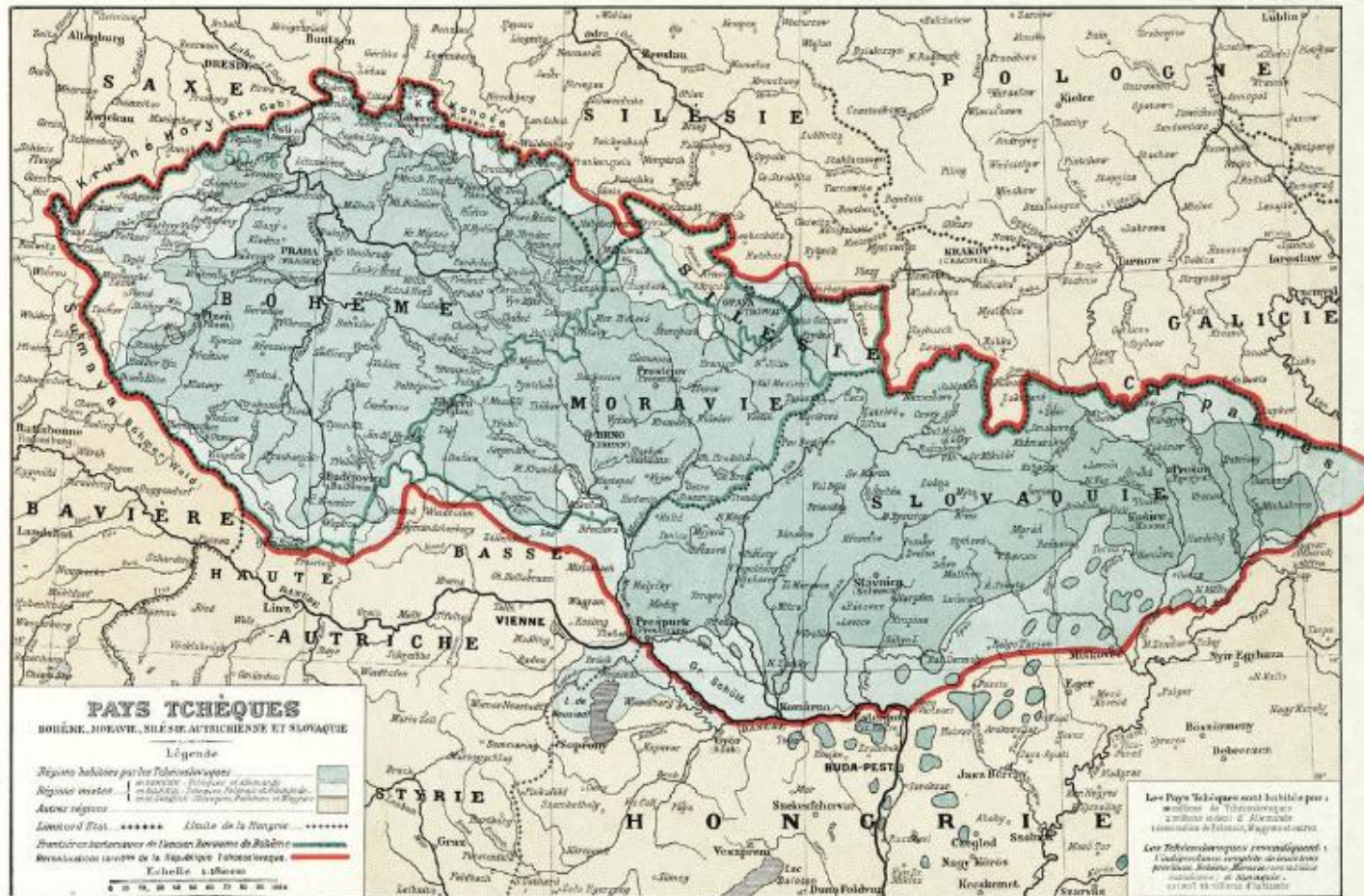
A MAGYAR–(CSEH)SZLOVÁK HATÁR 1918–1920

- Országhatár, megyehatár 1918 előtt
  - Bartha Albert hadügyminiszter és Milan Hodža csehszlovák követ 1918. december 6-i megállapodásában kijelölt ideiglenes demarkációs vonal
  - Az 1918. december 23-i antantjegyzőkben kijelölt demarkációs vonal (1. Vix-jegyzők)
  - ⋯ Csehszlovák javaslat a békekonferencián
  - A trianoni határvonal, 1920
- 1923-ban Magyarországhoz
● visszakerült Somoskő és Somoskőújfalu

A Jászi-féle Nemzetiségi Minisztérium által felajánlott autonóm „tót impérium” területe (a szlovák többségű járások, városok)

Csehszlovák területi követelés a békekonferencián

Régi új államok Kelet-Közép_Európában

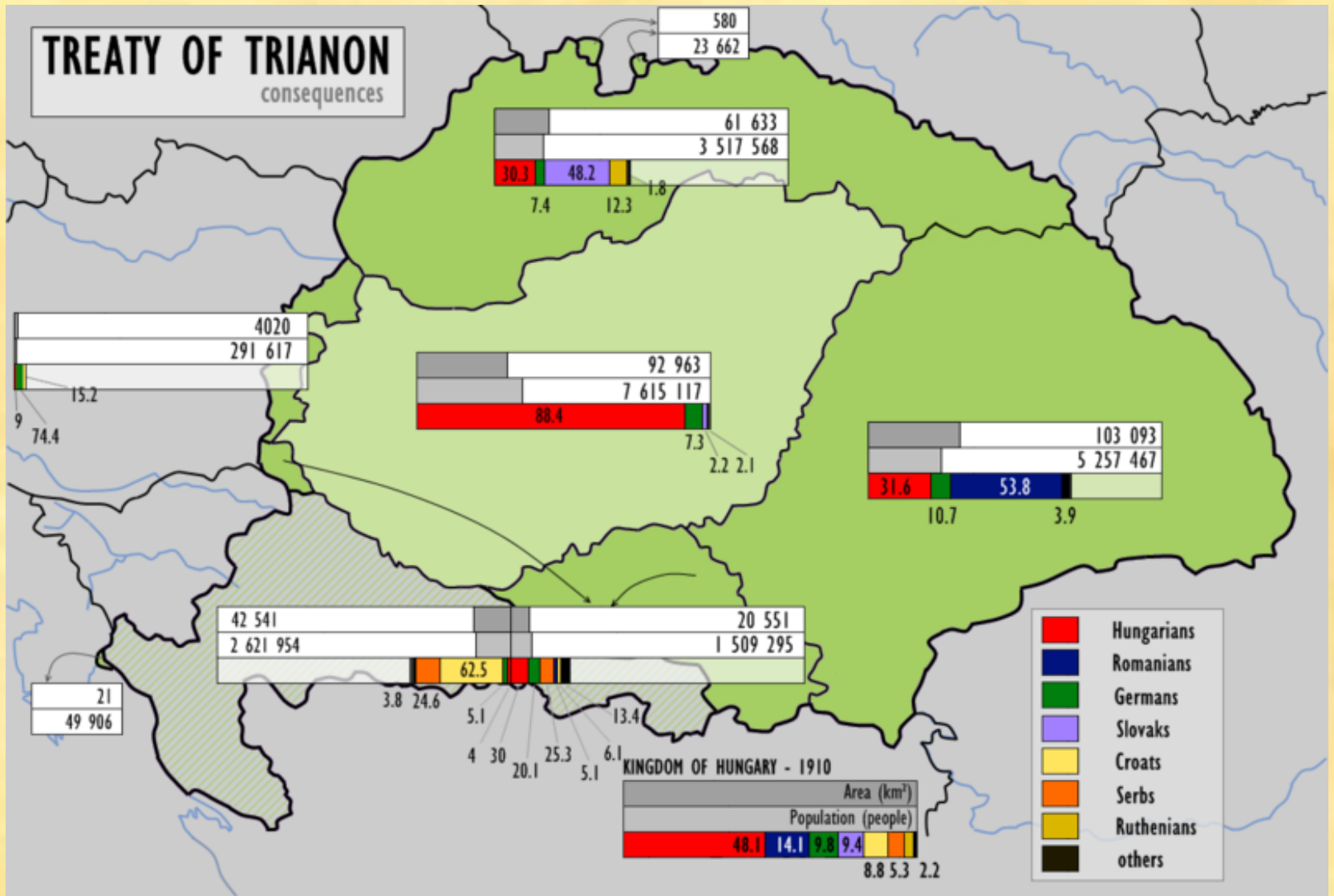

Lokális konfliktusok

- 1919 január 6-29. A nagyhatalmak által megállapított demarkációs vonalak mentén, így az Ipoly határ mentén is folyamatosan lokális konfliktusok alakultak ki.
- Január 12. „A csehek több ponton átlépték az Ipolyt, megszállták az Ipoly déli partján levő Ipolyság vasúti állomást, valamint Hidvég felől Drégelypalánkot, azután gyöngébb erőkkel bevonultak Balassagyarmatra. Ezen eljárásukkal az ántánt részéről a demarkációs vonal határaitra vonatkozóan kiadott határozmányokat túllépték, ami ellen óvást emeltünk.”

A trianoni békeszerződés területi és etnikai következményei

Összegzés

- Győztes nagyhatalmak 1917-1918-ban elkötelezték magukat a nemzetállami megoldás mellett.
- Csehszlovák-magyar határkonfliktus része volt a közép-európai nemzetállamok antant által történő kialakításának
- A föderatív alternatívákat, a nemzeti önrendelkezés elvét a „mechanikus” – földrajzi, stratégiai, gazdasági, közlekedési, vasúti – szempontok felülírták.
- Ipoly-határ, s vele szemben az Ipolyság-Losonc vasútvonal csehszlovák megszerzése súlyos konfliktusforrás volt, amit a magyar kormányoknak a komáromi helyi határkonfliktushoz képest sikerült kézben tartani